

УДК 81'255

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-1-29>

Дмитро БОРИС,
orcid.org/0000-0002-7726-152X
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови
Навчально-наукового інституту філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна) dmytroborys@ukr.net

СИНТАКСИЧНІ СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ЕНДРЮ ЧЕСТЕРМАНА В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Стаття присвячена проблемі теоретичної та практичної контекстуалізації синтаксичних стратегій перекладу Е. Честермана в українську транслятологічну традицію. Результати нашого дослідження демонструють, що, незважаючи на деякі ієрархічні невідповідності та термінологічні суперечності, розроблена вченим класифікація загалом органічно влітається в канву вітчизняного наукового доробку і наразі становить найповніший поділ граматичних прийомів перекладу. В оригінальній класифікації налічувалося десять синтаксичних стратегій перекладу: буквальний переклад, запозичення й калькування, транспозиція, зміна мовного рівня одиниці, зміна структури словосполучення, зміна структури клаузи, зміна структури речення, зміна засобів когезії тексту, зміна мовного рівня способу вираження та зміна риторичної фігури. Наш критичний аналіз показав, що з метою теоретичного вдосконалення запропонованої класифікації рекомендується всі прийоми перекладу (саме цей термін є найуживанішим у вітчизняній транслятології для позначення стратегій перекладу Е. Честермана) поділити на конвергентні, які спираються на структурне або формальне зближення одиниць оригіналу і перекладу, та дивергентні, які передбачають розходження між одиницями оригіналу та перекладу. Конвергентні прийоми пропонується поділяти на структурноконвергентні (буквальний переклад та калькування) та формальноконвергентні (запозичення). Дивергентні прийоми перекладу доцільно класифікувати на граматичні, семантичні та прагматичні. До граматичних прийомів, розглянутих у нашій статті, відносимо дев'ять: зміну мовного рівня одиниці, зміну мовного рівня способу вираження, зміну частини мови / морфологічну зміну, зміну граматичної категорії / морфологічну заміну, зміну порядку слів, зміну структури клаузи, зміни порядку клауз, зміну засобів граматичної когезії тексту та зміну риторичної фігури.

Ключові слова: стратегія перекладу, синтаксична стратегія перекладу, типи синтаксичних стратегій перекладу, прийом перекладу, граматичний прийом перекладу, типи граматичних прийомів перекладу.

Dmytro BORYS,
orcid.org/0000-0002-7726-152X,
PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation from English
Educational and Scientific Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Kyiv, Ukraine) dmytroborys@ukr.net

ANDREW CHESTERMAN'S SYNTACTIC TRANSLATION STRATEGIES IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN TRANSLATION STUDIES

The present article focuses on the issue of the theoretical and practical contextualization of Chesterman's syntactic translation strategies into the Ukrainian academic tradition. The results of my research reveal that, despite a certain level of hierarchic mismatch and terminological contradiction, the classification designed by Chesterman blends well into the fabric of Ukrainian academic advances, currently becoming the most complete division of grammatical translation techniques. The original classification featured ten syntactic translation strategies: literal translation, loan and calque, transposition, unit shift, phrase structure change, clause structure change, sentence structure change, cohesion change, level shift, and scheme change. As critical analysis shows, in order to theoretically refine the proposed classification, it is recommended to divide all the translation techniques (it is this term that proves, among Ukrainian academia, the most common denomination of what Chesterman refers to as translation strategies) into convergent ones, based on the structural or formal convergence of the source and target items, and divergent ones, involving the divergence between the source and target items. It is proposed to categorize the convergent techniques into structurally convergent (literal translation and calque) and formally convergent (borrowing). As regards the divergent techniques, they are to be classified into grammatical, semantic, and pragmatic ones. There are nine techniques identified as grammatical in the present article: unit shift, level shift, part-of-speech / morphological change, grammatical category replacement /

morphological replacement, word order change, clause structure change, clause order change, grammatical cohesion change, and scheme change.

Key words: *translation strategy, syntactic translation strategy, syntactic translation strategy type, translation technique, grammatical translation technique, grammatical translation technique types.*

Постановка проблеми. Термінологічний апарат сучасного перекладознавства характеризується значною невпорядкованістю і плюралізмом найменувань ідентичних понять. Указані особливості зумовлені як молодістю самої науки, яка виокремилася приблизно в середині ХХ ст., так і досить обмеженою впродовж тривалого часу взаємодією між транслятологічними студіями різних традицій. Унаслідок цього дослідження значної кількості явищ, процесів і принципів носило локальнокумулятивний характер, що, з одного боку, сприяло формуванню власних шкіл і концепцій, а, з іншого, перешкоджало уніфікації, ієрархізації та кодифікації розрізнених національних наукових здобутків у глобальному масштабі.

Одним із ономазіологічно найсуперечливіших прикладів метамови перекладознавства постає термінологічний ряд «процедура перекладу» – «прийом перекладу» – «стратегія перекладу» – «метод перекладу» (Guerra, 2012: 5–6). Наведені номени вживаються і як рівноцінні (у різних школах) для позначення загалом ідентичного арсеналу перекладацьких рішень, спрямованих на досягнення еквівалентності текстів оригіналу та перекладу, і з категорично відмінними значеннями, які, проте, також різняться залежно від обраної терміносистеми. Наприклад, Дж. Лейвер та І. Мейсон розмежовують наведені поняття так: 1) «процедура перекладу» – це загальна типологія методів перекладу одиниць або наборів одиниць; 2) «прийом перекладу» – це синонім терміна «процедура перекладу»; 3) «стратегія перекладу» – це будь-який із загальних підходів до розв'язання перекладацьких завдань, включно з етичними, моральними та ідеологічними переконаннями і/або дотриманням різних норм; 4) «метод перекладу» – це збірне найменування перекладацьких процедур, перекладацьких стратегій або будь-якого загального підходу до розв'язання перекладацьких завдань (Laver, Mason, 2018: 84, 144–146).

У концепції Е. Честермана переклад мислиться як багаторівневий ієрархічний процес, де, згідно з теорією дій Еріха Штайнера (діяльність → дія → операція), стратегії розглядаються на нижчих ланках ієрархії, тобто як операції, що можуть ставати діями. Далі, спираючись на диференціацію **глобальних та локальних стратегій перекладу** Рітті Яаскеляйнен (покликаних відповіді на запитання «як перекласти цей текст / тип тексту?»

на противагу «як перекласти цю структуру / ідею / одиницю?» відповідно), дослідник визначає стратегії перекладу 1) (з погляду процесорієнтованої транслятології) як перевірені й налагоджені інтерсуб'єктні потенційно усвідомлені процедури, цілеорієнтовані на відповідність перекладацьким нормам; 2) (у світлі результатоорієнтованої транслятології) як форми експліцитного перетворення тексту; 3) (з позиції теоретичної транслятології) як легкодоступне описове знання, що стосується певного типу процедурного знання (на основі Chesterman, 1997: 88–92).

Водночас на одне з ключових для українського перекладознавства термінологічних питань «яке місце займає стратегія в ієрархії інших перекладацьких рішень?» автор відповідає з погляду її динамічності: «Чи конкретна стратегія є за своєю суттю усвідомленою (як дія) чи неусвідомленою (як операція) для конкретного перекладача у певний момент, ймовірно, залежить значною мірою від рівня його професіоналізму [...]» (Chesterman, 1997: 91).

Аналіз досліджень. Усі наявні сьогодні класифікації прийомів перекладу (оскільки саме в цьому значенні Е. Честерман уживає термін **стратегія перекладу**) можна поділити за критерієм рівня абстрагування на дві групи: **однорівневі (вертикально недиференційовані)** та **багаторівневі (вертикально диференційовані)**. Саме в контексті багаторівневих класифікацій розглядатимемо сучасний стан розробки проблеми граматичних прийомів перекладу.

У вітчизняному перекладознавстві існує ціла низка класифікацій граматичних прийомів перекладу, які включають:

1) внутрішній та зовнішній поділи, зміну порядку слів, внутрішню та зовнішню інтеграцію, компенсацію, транспозицію та пермутацію (Остапенко, Герасименко, 2024: 217–221);

2) граматичну заміну, зміну порядку слів, членування речення, об'єднання речень та граматичну компенсацію (Bogus, 2022b: 19–21);

3) дослівний переклад, транспозицію, граматичну заміну (морфологічну та синтаксичну; остання включає поділ речення, об'єднання речень та зміну комунікативного типу речення), додавання та вилучення (Волченко, Абабілова, 2023: 164–165);

4) дослівний переклад (нульову трансформацію), членування речень, об'єднання речень та

граматичні заміни (заміни граматичних форм / частин мови / членів речення / типів речення) (Матузкова та ін., 2024: s.p.);

5) заміни словоформ / частин мови / членів речення / простого речення складним або складного простим / головного речення підрядним або підрядного головним / складносурядного речення складнопідрядним або складнопідрядного складносурядним / безсполучникового зв'язку сполучниковим або сполучникового безсполучниковим (Gudmanyan, Sydoruk, 2007: 53–63);

6) зміну порядку слів у реченні, заміну членів речення, зміну структури речення в цілому (членування або об'єднання речень) та заміну частин мови (Лапочка, 2010: 28–31);

7) пермутацію (перестановку), субституцію (заміну), додавання, вилучення та комплексну трансформацію (Карабан, 2004: 18–20);

8) синтаксичне уподібнення / дослівний переклад, членування, інтеграцію, перестановку / транспозицію, заміну граматичних значень / частин мови / членів речення / типів речення, додавання, вилучення, антонімічний переклад, експлікацію / описовий переклад та комплексну трансформацію (Смірнова, Чередніченко, 2011: 11–14);

9) синтаксичне уподібнення (синтаксичну паралельність або дослівний переклад), розчленування речень, об'єднання речень та граматичні заміни форми слова / частини мови / члена речення (Галян, 2024: 36–39);

10) транспозицію (пермутацію), заміну словоформ / частин мови / членів речення / типів речень, додавання та вилучення (Яровенко, 2021: 61–68).

У всіх наведених класифікаціях узагальненим терміном постають номемами **граматична трансформація** (крім 5)) або **граматична заміна** (5)). Водночас існує також класифікація, де розмежовуються граматичні, морфологічні та синтаксичні трансформації (Бондаренко, 2016: 28; Ставчук, 2021: 293). Оскільки подібний підхід суперечить засадничим принципам лінгвістичного розуміння морфології та синтаксису як компонентів граматики, детальніше вказану класифікацію ми не розглядатимемо.

Мета статті полягає в теоретичній та практичній контекстуалізації синтаксичних стратегій перекладу Е. Честермана, початково апробованих автором на парі мов «німецька – англійська», в українську транслятологічну традицію. Критичний аналіз розробленої дослідником класифікації через призму українського наукового доробку сприятиме як розширенню та деталізації вітчизняного арсеналу засобів опису перекладацьких рішень, так і переорієнтації української трансля-

тологічної думки, яка тривалий час розвивалася в умовах практично повної гегемонії російської традиції, на західні наукові здобутки.

В основі нашого дослідження лежить застосування інтегрованої методики зіставлення принципів відтворення англомовних граматичних явищ українською, яка включає методи аналізу, індукції, дедукції, абстрагування, таксономії, а також морфологічного та синтаксичного аналізу. Усі переклади англомовної термінології та цитат українською виконані автором статті особисто з урахуванням вітчизняної транслятологічної традиції, а також зрозумілості, прозорості та однозначності пропонованих наукових відповідників. Приклади відтворення ілюстративного матеріалу дібрані автором із власної перекладацької практики, що пов'язано з акцентом статті на необхідності представлення всіх можливих граматичних прийомів у рамках досліджуваної класифікації.

Виклад основного матеріалу. У класифікації стратегій перекладу Е. Честермана **синтаксичні** становлять одну з трьох груп поряд із **семантичними** та **прагматичними**. У своїй праці аналізовану групу стратегій автор подекуди називає також граматичними, що, вочевидь, слугує точнішим найменуванням, оскільки група включає явища на кшталт транспозиції, що передбачає онтологічну зміну морфологічних характеристик, яка, в свою чергу, не завжди тягне за собою зміну синтаксичних функцій. Наприклад, у парі *He's a sport. – Він допомагає*. обидва речення мають ідентичну синтаксичну будову «підмет + присудок», хоча в оригіналі використано складений іменний присудок, тоді як у перекладі застосовано простий дієслівний. Водночас із морфологічного погляду іменник оригіналу *sport* 'помічник' відтворений за допомогою дієслова *допомагає*. Таким чином, термін **граматичні стратегії перекладу** постає логічнішим й адекватнішим.

Синтаксичних стратегій перекладу Е. Честерман налічує десять: **буквальний переклад, запозичення й калькування, транспозицію, зміну мовного рівня одиниці, зміну структури слововосполучення, зміну структури клаузи, зміну структури речення, зміну засобів когезії тексту, зміну мовного рівня способу вираження та зміну риторичної фігури** (Chesterman, 1997: 94).

Буквальний переклад (literal translation) розуміється Е. Честерманом як синтаксична стратегія перекладу, яка ґрунтується на максимальному формальному зближенні тексту перекладу з текстом оригіналу, яке водночас вимагає збереження граматичної правильності (Chesterman, 1997: 94). Це одна з центральних стратегій відтво-

рення англійського тексту українською й українського англійською, частково присутня практично в будь-якому перекладі (за винятком поетичного), наприклад: *Jeremy¹ wrote² her³ friend⁴ a letter⁵ and⁶ immediately⁷ sent⁸ it⁹*. – Джеремі¹ написав² їй³ другу⁴ листа⁵ і⁶ відразу⁷ надіслав⁸ його⁹. Водночас доцільність включення буквального перекладу до складу синтаксичних чи навіть, ширше, граматичних стратегій викликає значні сумніви. Проблема полягає в тому, що буквальний переклад забезпечує не тільки відтворення граматичних форм оригіналу ідентичними в перекладі, але й збереження семантичних і більшості прагматичних засобів (з урахуванням доступного їх арсеналу в кожній мові). Із цього випливає, що буквальний переклад правомірно було б відносити до будь-якої з трьох груп стратегій, що порушувало б системність класифікації. Вирішення цієї суперечності полягає у відокремленні буквального перекладу як конвергентної стратегії перекладу, тобто такої, що спирається на зближення одиниць оригіналу та перекладу, від інших стратегій перекладу як дивергентних, тобто таких, які передбачають розходження між одиницями оригіналу та перекладу.

Запозичення й калькування (loan, calque) тлумачаться Е. Честерманом як синтаксична стратегія перекладу, що спирається на перенесення індивідуальної одиниці (у випадку запозичення) або синтагми (у випадку калькування) з тексту оригіналу в текст перекладу (Chesterman, 1997: 94). Запозичення в українській перекладознавчій традиції найчастіше тлумачиться в аспекті транскрипції (пофонемне відтворення форми слова мови оригіналу за допомогою літер мови перекладу), транслітерації (політерне відтворення форми слова мови оригіналу за допомогою літер мови перекладу) або трансплантації (перенесення одиниці мови оригіналу в мову перекладу з повним збереженням оригінального написання) (Borys, 2022a: 6-8). Щодо калькування, то у вітчизняних працях прийнято виокремлювати власне кальки (наприклад, *superconductor* – надпровідник) та напівкальки (наприклад, *liverwurst* – ліверна ковбаса). Власне кальки далі поділяють на морфологічні (наприклад, *garlic crusher* – часнокочавилка), фразеологічні (наприклад, *Hawaiian pizza* – гавайська піца), семантичні (наприклад, *tough* – (сл.) крутий), синтаксичні (наприклад, *[Euro] twenty twelve* – [Євро] двадцять дванадцять) та фонетичні (наприклад, *shoe* – (сл.) Шербрукська університетська лікарня як англізована графічна форма офіційного франкомовного урбаноніма *CHUS* (*Centre Hospitalier Universitaire de Sherbrooke*)) (Borys, 2017: 168; Borys, 2022b: 25–26).

Водночас ідентифікація запозичення й калькування як синтаксичних стратегій стикається з трьома проблемами. По-перше, запозичуватися можуть і морфеми, і слова, і словосполучення, і речення, і фрагменти тексту. Якщо словосполучення і речення є одиницями синтаксичного рівня, то морфеми обслуговують морфологічний рівень, слова – лексико-семантичний, а фрагменти тексту – текстовий. По-друге, запозичуватися можуть не тільки форма і значення або виключно форма, а й винятково значення (наприклад, у семантичних кальках на кшталт *virus* – [комп'ютерний] вірус). У цьому випадку, вочевидь, маємо справу з семантичною стратегією перекладу й аж ніяк не з синтаксичною чи граматичною. По-третє, за аналогією з буквальним перекладом, запозичуватися можуть як синтаксичні, так і семантичні засоби мови оригіналу. Таким чином, запозичення й калькування було б логічно відносити в одних випадках до синтаксичних, а в інших – до семантичних стратегій. Проте це суперечить принципу взаємовиключності членів одного рівня узагальнення у класифікації.

До трьох окреслених вище проблем можна додати ще одну – термінологічну. Уживання номени *loan* для позначення процесу запозичення, яке розглядається Е. Честерманом у комплексі з калькуванням, не бажане, оскільки структурно складніший термін *loan translation* є абсолютним синонімом лексеми *calque*. Натомість рекомендується вживати узуалізованіше найменування *borrowing*.

Отже, подібно до буквального перекладу, запозичення й калькування доцільніше відносити до конвергентних стратегій перекладу поза межами синтаксичної, семантичної чи прагматичної груп. Онтологічною відмінністю запозичення від буквального перекладу є орієнтація на формальну конвергенцію як зближення форми одиниць оригіналу та перекладу, тоді як і буквальний переклад, і калькування спираються на структурну конвергенцію як зближення структури одиниць оригіналу та перекладу. У комплексі з буквальним перекладом запозичення й калькування також правомірно розглядати як вияви трансференції, яку прийнято трактувати як «позитивний трансфер мовних та мовленнєвих елементів ВТ [вихідного тексту] у мовлення ЦТ [цільового тексту] на всіх рівнях, що має оказіональний характер та визначену функціональність у тексті перекладу» (Скрильник, 2014: 100), щоправда, знявши обмеження природи цього механізму оказіональністю, оскільки чимало запозичень і кальок сьогодні є узуалізованими, хоча кожна починала своє існування

як okazіоналізм (детальніше про темпоральний аспект еволюції слова див. схему еволюційного підходу до розуміння співвідношення неологізму та okazіоналізму крізь призму антиномії потенційності / актуальності (Борис, 2015: 58)). Водночас у перекладі для аналізу неологізації не важливо, чи новоутворена лексична одиниця ввійде у мовний вжиток, тобто узуалізується, чи залишиться функціонувати у рамках мовлення перекладу, тобто збереже okazіональний характер, оскільки пріоритетним стає опис шляхів, мотивів та функціонування неологізації у рамках стилістичного контексту лексичного новотвору (Скрильник, 2015: 160).

Транспозиція (transposition) трактується Е. Честерманом як синтаксична стратегія перекладу, що передбачає будь-яку зміну лексико-граматичного класу одиниці мови оригіналу в мові перекладу (Chesterman, 1997: 95), наприклад, *Visiting an amusement park has always conjured up memories of the faint aroma of cotton candy and popcorn.* – *Відвідини парку розваг завше викликали в пам'яті спогади про легкий аромат солодкої вати та баранців.*, де англійське дієслово у формі герундію передається українським іменником. Хоча вказане трактування є загалом найпоширенішим у зарубіжній та вітчизняній наукових традиціях (Остапенко, Герасименко, 2024: 220; Советна, Лісун, 2016: 46; Фокін, 2007: 145; Vinay, Darbelnet, 1995: 36), сам термін має й інші тлумачення в сучасному перекладознавстві, використовуючись для позначення спрощення стилю в усному перекладі; способу адаптації іншомовних власних назв; зміни граматичних категорій при перекладі (Фокін, 2007: 145-146); п'ятиелементної градації віддалення від буквального перекладу «екзотизм → калька → культурне запозичення → комунікативний переклад → культурна трансплантація» (Hervey, Higgins, 1992: 33). Навіть у контексті стратегій перекладу (у тлумаченні цього терміна Е. Честерманом) можна виокремити три різних дефініції цього поняття: 1) зміна граматичної категорії (Molina, Albir, 2002: 511), граматичного статусу (Laver, Mason, 2018: 144) або граматичних структур (Talaván, 2016: s.p.) у перекладі як у межах однієї частини мови, так і зі зміною частини мови; 2) зміна порядку слів у перекладі (Волченко, Абабілова, 2023: 164; Смірнова, Чередніченко, 2011: 12; Яровенко, 2021: 62; Рум, 2016: 211; Vinay, Darbelnet, 1995: 36, 103–105) (Ж.-П. Віне і Ж. Дарбельне називають цю форму транспозиції **interchange** (Vinay, Darbelnet, 1995: 36)); 3) (в іспаністиці) заміна запозиченого слова германського походження на слово питомого, латинського, походження (Фокін, 2007: 146).

Також **конотативною транспозицією** Р. Зорівчак називає заміну української реалії реалією англійського світу з іншим денотативним, але рівновартним конотативним значенням (на кшталт заміни українського символу *калина* відносним англійським відповідником в асоціативному плані *cranberry*) (Зорівчак, 1989: 133–134).

Зміна мовного рівня одиниці (unit shift) визначається Е. Честерманом як синтаксична стратегія перекладу, що полягає у відтворенні одиниці одного мовного рівня одиницею іншого мовного рівня (Chesterman, 1997: 95). Таким чином, морфема може перекладатися словом (наприклад, *The treatment proved to be supereffective.* – *Терапія виявилася надзвичайно дієвою.*), слово – словосполученням (наприклад, *What kind of vehicle does he drive?* – *Який саме транспортний засіб він водить?*), словосполучення – клаузою (наприклад, *My son checked in with me upon arrival.* – *Син віддзвонив мені, коли прибув на місце.*), клауза – реченням (наприклад, *If you say another nasty thing 'bout my folks, get ready for a sandwich knuckle!* – *Тільки спробуй ще сказати хоч одну гидоту про моїх старих! Дістанеш в ніс без попередження!*) тощо.

Зміна структури словосполучення (phrase structure change) розуміється Е. Честерманом як синтаксична стратегія (або група стратегій) перекладу, яка передбачає зміну граматичної категорії зі збереженням початкового лексико-граматичного класу одиниці мови оригіналу в мові перекладу в рамках словосполучення (Chesterman, 1997: 96). Це може бути зміна категорії числа, відмінку, роду, означеності, особи, стану, способу, стану, виду тощо, наприклад, *The dog's vocalizations – gentle whimpers or jubilant barks – always signal its emotions.* – *Звуки, які видає собака, чи то легке скавуління, чи то тріумфальний гавкіт, завжди є ключем до його емоцій.*, де форми множини іменників в оригіналі відтворюються формами однини в перекладі. У вітчизняному перекладознавстві ця стратегія називається **граматичною заміною** (Борис, 2022b: 19–20). Важливим аспектом дефініції цього терміна є вербальний акцент на збереженні початкового лексико-граматичного класу одиниці мови оригіналу в мові перекладу, яким ми доповнили початкове визначення Е. Честермана з метою диференціації зміни частиномовної належності (тобто **транспозиції** в терміносистемі Е. Честермана) та зміни граматичної категорії без зміни частиномовної належності (тобто **зміни структури словосполучення** в терміносистемі Е. Честермана). Наведена диференціація є важливою через поширену в українському мовознавстві

делімітацію понять повної та неповної транспозиції (Недбайло, 2009: 4), які семантично повністю корелюють із поняттями транспозиції та зміни структури словосполучення відповідно в Е. Честермана. Водночас питання викликає прозорість власне терміна **зміна структури словосполучення**, оскільки в цьому випадку мова може йти не тільки про заміну одного структурного елемента іншим, а й про зміну порядку розташування елементів, тобто зміну порядку слів. Вирішення цієї суперечності вбачаємо у трьох можливих рішеннях: 1) об'єднанні термінів **транспозиція** та **зміна структури словосполучення** під загальним уже традиційним для української науки найменуванням **транспозиція** з розмежуванням **повної транспозиції** (зі зміною частиномовної належності) та **неповної транспозиції** (зі зміною лише граматичної категорії в умовах збереження частиномовної належності); 2) заміні оригінальних термінів Е. Честермана **транспозиція** та **зміна структури словосполучення** на семантично прозоріші **зміна частини мови** та **зміна граматичної категорії** відповідно; 3) заміні оригінальних термінів Е. Честермана **транспозиція** та **зміна структури словосполучення** на семантично прозоріші **морфологічна зміна** та **морфологічна заміна** відповідно.

Зміна структури клаузи (clause structure change) трактується Е. Честерманом як синтаксична стратегія перекладу, яка характеризується зміною граматичної структури клаузи, а саме зміною порядку членів речення або граматичних категорій стану, перехідності / неперехідності, особовості / неособовості (Chesterman, 1997: 96–97). Наприклад, у реченні *The gentle susurrus of wind rustling through the canopy was drowned out by the distant rumble of traffic. – Віддалений гул транспорту заглушив легкий шелест вітру, що шарудів у кроні.* фіксуємо заміну англійської пасивної форми українською активною поруч зі зміною порядку членів речення при перекладі. Водночас виокремлення аналізованої стратегії породжує дві суперечності. По-перше, поняття зміни структури клаузи частково перетинається з поняттям зміни структури словосполучення, яке також включає зміну граматичної категорії одиниці, в тому числі стану, перехідності / неперехідності та особовості / неособовості. Відтак, доцільність диференціювати один і той самий механізм в одиницях різних мовних рівнів (словосполучення та речення) виглядає сумнівною. По-друге, обмеження дефініції зміною порядку членів речення залишає поза увагою непоодинокі випадки, коли спостерігається зміна порядку слів без зміни порядку членів

речення. Так, у прикладах *The car bomb¹ destroyed the U.S. embassy² in Saigon. – Замінований автомобіль¹ зруйнував посольство США² у Сайгоні.* маємо ідентичну синтаксичну будову речень оригіналу та перекладу («означення + підмет + присудок + додаток + обставина»), але водночас два випадки зміни порядку слів: *car bomb* – *замінований автомобіль* та *U.S. embassy* – *посольство США*. Загалом, подолання окреслених суперечностей передбачає об'єднання всіх випадків зміни граматичної категорії в одну стратегію та паралельне виділення **зміни порядку слів** в окрему іншу.

Зміна структури речення (sentence structure change) тлумачиться Е. Честерманом як група синтаксичних стратегій перекладу, які ґрунтуються на зміні структури будь-якого речення, що складається із клауз (Chesterman, 1997: 97). Таким чином, ця група стратегій охоплює всі типи складних речень, а також прості речення, ускладнені нефінітними клаузами (тобто дієприкметниковими, дієприслівниковими або інфінітивними конструкціями). У рамках зміни структури речення науковець виділяє зміни статусу головного та підрядного речень, зміни типу підрядного речення тощо (Chesterman, 1997: 97). Так, у прикладі *Lunchtime offers a much-needed respite, enabling me to recharge both physically and mentally. – Довгоочікуваний перепочинок настає аж в обід, коли моє тіло і мозок заряджаються енергією.* англійський дієприкметниковий зворот відтворено за допомогою українського підрядного речення. По суті, аналізована група стратегій передбачає зміну статусу або порядку розташування клауз у синтаксичних одиницях вищого мовного рівня, тобто дво- чи більшеклаузних реченнях. Водночас термін **зміна структури речення** виглядає неточним, оскільки може стосуватися як простих речень, що синтаксично дорівнюють одній фінітній клаузі або одній фінітній й принаймні одній нефінітній клаузі, так і складних речень, де мінімальна кількість фінітних клауз становить дві. Крім того, орієнтація на нефінітні клаузи (наприклад, українські дієприкметниковий і дієприслівниковий звороти) у перекладі не виглядає надійною у випадку онтологічного розмежування простого і складного речень, оскільки як одне, так й інше можуть складатися з декількох клауз (однієї фінітної й однієї, рідко декількох, нефінітних для простого речення та мінімум двох фінітних для складного). Відтак, розв'язання окресленої суперечності можливе за умови розмежування стратегій **зміни структури простого речення** та **зміни структури складного речення** без акценту на клаузах. Інше вирі-

шення проблеми полягає в делімітації стратегій **зміни структури клаузи** (яка б співвідносилася зі зміною типу головного чи підрядного речення) та **зміни порядку клауз** (яка корелювала б зі зміною статусу головного та підрядного речень або порядку їхнього розташування), що, однак, зумовлює необхідність перегляду семантичного наповнення терміна **зміна структури клаузи** в його традиційному розумінні Е. Честерманом як зміни порядку членів речення або граматичних категорій стану, перехідності / неперехідності, особовості / неособовості (Chesterman, 1997: 96–97).

Зміна засобів когезії тексту (cohesion change) розуміється Е. Честерманом як синтаксична стратегія перекладу, що передбачає зміну референції, еліipsis, субституцію, повтори, а також кон'юнкцію (Chesterman, 1997: 98). Наприклад, у реченні *Which ice cream will you choose: gelato, sorbet, or dondurma?* – *А яке обираєш ти: італійське джелато, фруктовий шербет чи турецьку дондурму?* англійський іменник *ice cream* зазнав у перекладі еліipsis, тобто був вилучений, у зв'язку з повною відновлюваністю цього елемента з контексту. Факультативність використання українського відповідника *морозиво* пов'язана з тим, що поняття джелато та шербету загалом знайомі українському читачеві. Водночас деякого коригування вимагає назва самої стратегії, оскільки розглянуті Е. Честерманом типи зв'язності тексту становлять лише граматичну когезію, тоді як лексична когезія залишається поза увагою (що є загалом логічним, оскільки семантичні стратегії перекладу розглядаються науковцем окремо). Відтак, доцільною виглядає заміна терміна **зміна засобів когезії тексту** точнішим **зміна засобів граматичної когезії тексту**.

Зміна мовного рівня способу вираження (level shift) трактується Е. Честерманом як синтаксична стратегія перекладу, яка спирається на перехід способу вираження одиниці з одного мовного рівня в оригіналі на інший у перекладі (Chesterman, 1997: 98). У реченні *«Ekusupurein ze ruru tsu mi, purizu,» said Komako. – Ламаною англійською і з жахливим японським акцентом Комако попросила його пояснити їй правило.* фонологічні засоби відтворення японського акценту в оригіналі було передано за допомогою лексичних засобів в українському перекладі. Подібне перекладацьке рішення зумовлене вкрай малою обізнаністю українців із фонологічними особливостями японської мови і, відтак, потенційною втратою соціокультурного компонента за умови відтворення японського акценту в перекладі ідентичними, фонологічними, засобами, наприклад,

Ekusupurein ze ruru tsu mi, purizu – *Поясуні мені це нуравіро, буджі расука.* У аналізованій класифікації синтаксичних стратегій **зміну мовного рівня способу вираження** також важливо відрізнити від розглянутої вище **зміни мовного рівня одиниці**: якщо у першому випадку одиниця одного мовного рівня передається засобами вираження іншого мовного рівня (наприклад, питання, оформлене синтаксично і фонологічно в одній мові, передається питанням, оформленим виключно фонологічно (тобто інтонаційно) в іншій: *Have you heard it?* – *Ти вже чув?*), то в другому одиниця одного мовного рівня відтворюється одиницею іншого мовного рівня (наприклад, питальне речення як синтаксична одиниця передається словом як лексичною одиницею: *Did you?* – *Справді?*).

Зміна риторичної фігури (scheme change) тлумачиться Е. Честерманом як синтаксична стратегія перекладу, яка передбачає різні маніпуляції з риторичними фігурами на кшталт паралелізму, повторів, алітерації, метричного ритму тощо (Chesterman, 1997: 99–100). При цьому перекладацькі маніпуляції бувають чотирьох типів: 1) із повним збереженням риторичної фігури оригіналу в перекладі; 2) із заміною одного типу риторичної фігури оригіналу іншим типом риторичної фігури в перекладі; 3) із вилученням риторичної фігури оригіналу в перекладі; 4) із включенням у переклад риторичної фігури, початково відсутньої в оригіналі (Chesterman, 1997: 100–101). Проілюструймо кожен із цих типів на прикладі варіантів українського перекладу англійської алітерованої фрази *The wind was wearily whistling through the weeping willows.* У першому типі алітерація оригіналу повністю зберігається в перекладі: *Вітер стомлено вив у вітті верб.* Тут можливий і вільний переклад із дотриманням виключно прагматичної еквівалентності, наприклад, при відтворенні скоромовки, де зміст є вторинним або взагалі може бути знехтуваним на користь форми: *Винороб вивіз всю воду з водопою.* Другий тип передбачає заміну алітерації іншою риторичною фігурою, наприклад, антанаклазою з повторенням одного і того самого слова у двох різних значеннях: *Вітер стомлено вив, вив коси вербам одиноким.* Відповідно до третього типу, алітерація оригіналу зникає в перекладі: *Вітер стомлено скиглив поміж плакучих верб.* Нарешті, четвертому типу притаманна поява в перекладі нової риторичної фігури, відсутньої в оригіналі, наприклад, парентези з уведенням вставного словосполучення: *Вітер свистів – і то стомлено – серед плакучих верб.*

Висновки. Теоретична та практична контекстуалізація синтаксичних стратегій перекладу Е. Чес-

термана в українську транслятологічну традицію демонструє, що, незважаючи на деякі ієрархічні невідповідності та термінологічні суперечності, розроблена дослідником класифікація загалом органічно влітається в канву вітчизняного наукового доробку і наразі становить найповніший поділ граматичних прийомів перекладу. В оригінальній класифікації налічувалося десять **синтаксичних стратегій перекладу**: **буквальний переклад, запозичення й калькування, транспозиція, зміна мовного рівня одиниці, зміна структури словосполучення, зміна структури клаузи, зміна структури речення, зміна засобів когезії тексту, зміна мовного рівня способу вираження та зміна риторичної фігури**. Наш критичний аналіз показав, що з метою теоретичного вдосконалення запропонованої класифікації рекомендується всі **прийоми перекладу** (саме цей термін є найуживанішим у вітчизняній транслятології для позначення

стратегій перекладу Е. Честермана) поділити на **конвергентні**, які спираються на структурне або формальне зближення одиниць оригіналу та перекладу, та **дивергентні**, які передбачають розходження між одиницями оригіналу та перекладу. Конвергентні прийоми пропонується, відтак, поділяти на **структурноконвергентні (буквальний переклад та калькування)** та **формальноконвергентні (запозичення)**. Дивергентні прийоми перекладу доцільно поділяти на **граматичні, семантичні та прагматичні**. До **граматичних прийомів**, розглянутих у нашій статті, відносимо дев'ять: **зміну мовного рівня одиниці, зміну мовного рівня способу вираження, зміну частини мови / морфологічну зміну, зміну граматичної категорії / морфологічну заміну, зміну порядку слів, зміну структури клаузи, зміни порядку клауз, зміну засобів граматичної когезії тексту та зміну риторичної фігури**.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаренко С. О. Перекладацькі трансформації у перекладі з англійської мови (на основі творів Едгара По). *Young Scientist*. 2016. April, № 4.1 (31.1). С. 27–29.
2. Борис Д. П. Неосленгізми англійської мови початку XXI століття: структура і семантика. Дисертація на здобуття вченого ступеня кандидата філологічних наук. Спеціальність 10.02.04 – германські мови. Київ: Київський національний лінгвістичний університет. 2017. 212 с.
3. Борис Д. П. Проблема неоднозначності поняття «неологізм» крізь призму лінгвофілософської теорії. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство): зб. наук. пр.* Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. 2015. Вип. 3. С. 54–61.
4. Волченко О. М., Абабілова Н. М. Практичний курс письмового перекладу з англійської мови: лексичні та граматичні аспекти: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧНУ імені Петра Могили. 2023. 208 с.
5. Галян О. В. Теорія і практика перекладу: навч.-метод. видання. Луцьк: Вежа-Друк. 2024. 52 с.
6. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози). Львів: Вид-во при Львів. ун-ті. 1989. 216 с.
7. Карaban В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга. 2004. 576 с.
8. Лапочка В. О. Курс теорії і практики перекладу: навчальний посібник для практичних занять та самостійної роботи студентів. Полтава: Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка. 2010. 40 с.
9. Матузкова О. П., Грінько О. С., Чернова Ю. В. Практика перекладу з англійської мови: метод. посібник до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, ОП Переклад з англійської мови та другої іноземної українською. Одеса: видавець Букаєв Вадим Васильович. 2024. s.p.
10. Недбайло К. М. Транспозиція частин мови в перекладі з англійської мови на українську (на матеріалі художніх текстів). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. Спеціальність 10.02.16 – перекладознавство. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2009. 20 с.
11. Остапенко С. А., Герасименко О. Ю. Застосування граматичних трансформацій в українському перекладі оповідання «Голубий карбункул» А. К. Дойла. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. Вип. 3 (210). С. 215–223.
12. Скрильник С. В. Механізми неологізації у художньому перекладі. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2015. Вип. 2. С. 157–170.
13. Скрильник С. В. Трансференція у перекладі. *Нова філологія*. 2014. Вип. 63. С. 98–102.
14. Смірнова Є. С., Чередніченко Г. А. Англійська мова: навч.-метод. посіб. Київ: НУХТ. 2011. 180 с.
15. Советна А. В., Лісун О. В. Граматичні трансформації при перекладі американських та британських заголовків на українську мову. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2016. Вип. 5. С. 44–47.
16. Ставчук Н. В. Аналіз трансформацій у перекладі мовних одиниць і конструкцій із емоційно-експресивним забарвленням (на матеріалі творів Рея Бредбері). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2021. Вип. 32 (71). С. 291–295.
17. Фокін С. Б. Прийом транспозиції в перекладі з іспанської на українську: об'єктивний та суб'єктивний аспекти. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2007. Вип. 2 (22). С. 144–150.

18. Яровенко Л. С. Теорія перекладу: метод. посіб. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович. 2021. 88 с.
19. Borys D. P. (a) Onomastic aspects of translation: Theory and practice / Ономастичні аспекти перекладу: теорія і практика. Навч. посібник. Київ: Видавничий центр КНЛУ. 2022. 108 с.
20. Borys D. P. (b) Sociocultural aspects of translation: theory and practice / Соціокультурні аспекти перекладу: теорія і практика. Навч. посібник. Київ: Видавничий центр КНЛУ. 2022. 92 с.
21. Chesterman A. Memes of translation: The spread of ideas in translation theory. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 1997. 219 p.
22. Gudmalyan A. G., Sydoruk G. I. Basics of translation theory. Part II: Lecture Synopsis. Kyiv: NAU. 2007. 114 p.
23. Guerra A. F. Translating culture: Problems, strategies and practical realities. *Croatia Science Journal of Literature, Culture and Literary Translation: Art and Subversion*. 2012. # 1 (3). Pp. 1-27.
24. Hervey S., Higgins I. Thinking translation: A course in translation method: French to English. London / New York: Routledge. 1992. 272 p.
25. Laver J., Mason I. A dictionary of translation and interpreting. S.l. 2018. Retrieved from https://www.academia.edu/37923697/A_Dictionary_of_Translation_and_Interpreting.docx
26. Molina L., Albir A. H. Translation techniques revisited: A dynamic and functionalist approach. *Meta: Journal des Traducteurs*. 2002. # 47 (4). Pp. 498-512.
27. Pym A. Translation solutions for many languages: Histories of a flawed dream. London / Oxford / New York / New Delhi / Sydney: Bloomsbury Academic. 2016. 281 p.
28. Talaván N. A university handbook on terminology and specialized translation. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia. 2016. s.p.
29. Vinay J.-P., Darbelnet J. Comparative stylistics of French and English. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 1995. 358 p.

REFERENCES

1. Bondarenko S. O. (2016) *Perekladatski transformatsii v perekladi z anhliiskoi movy (na osnovi tvoriv Edhara Po)*. [Translation shifts in the translation from English (based on Edgar Poe's works)] *Young Scientist*, 4.1 (31.1). 27–29. [in Ukrainian].
2. Borys D. P. (2017) *Neoslenhizmy anhliiskoi movy pochatku 21 stolittia: struktura i semantyka. Dysertatsiia na zdobuttia vchenoho stupenia kandydata filolohichnykh nauk. Spetsialnist 10.02.04 – hermanski movy*. [Slang neologisms in the English language of the early 21st century: Structure and semantics. Thesis for the Candidate Degree in Philology. Speciality 10.02.04 – Germanic Languages] Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi lnhvistychniy universytet. 212 p. [in Ukrainian].
3. Borys D. P. (2015) *Problema neodnoznochnosti poniattia "neolohizm" kriz pryzmu lnhvofilosofskoi teorii*. [Indeterminacy of the notion "neologism" in the light of the Linguophilosophical Theory] *Naukovyi visnyk Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo): zb. nauk. pr., Drohobych: Drohobyt'skiy derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Ivana Franka*, 3. 54–61. [in Ukrainian].
4. Volchenko O. M., Ababilova N. M. (2023) *Praktychniy kurs pysmovoho perekladu z anhliiskoi movy: leksychni ta hramatychni aspekty: navch. posib. [A practical course in translation from English: Lexical and grammatical aspects: A coursebook]* Mykolaiv: Vyd-vo ChNU imeni Petra Mohyly. 208 p. [in English].
5. Halian O. V. (2024) *Teoriia i praktyka perekladu: navch.-metod. vydannia. [Theory and practice of translation: A learner's guide]* Lutsk: Vezha-Druk. 52 p. [in Ukrainian].
6. Zorivchak R. P. (1989) *Realiia i pereklad (na materialy anhlo-movnykh perekladiv ukrainskoi prozy. [Realia and translation (based on English translations of Ukrainian prose)]* Lviv: Vyd-vo pry Lviv. un-ti. 216 p. [in Ukrainian].
7. Karaban V. I. (2004) *Pereklad anhliiskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni problemy. [Translating English scientific and technical literature. Grammar challenges, lexical, terminological, generic and stylistic issues]* Vinnytsia: Nova knyha. 576 p. [in Ukrainian].
8. Lapochka V. O. (2010) *Kurs teorii i praktyky perekladu: navchalnyi posibnyk dlia praktychnykh zaniat ta samostiinoi roboty studentiv. [A course in theory and practice of translation: A textbook for tutorials and independent study]* Poltava: Poltavskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. V. H. Korolenka. 40 p. [in Ukrainian].
9. Matuzkova O. P., Hrinko O. S., Chernova Yu. V. (2024) *Praktyka perekladu z anhliiskoi movy: metod. posibnyk do praktychnykh zaniat ta samostiinoi roboty dlia zdobuvachiv pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity spetsialnosti 035 Filolohiia spetsializatsii 035.041 Hermanski movy ta literatury (pereklad vkluchno), persha – anhliiska, OP Pereklad z anhliiskoi movy ta druhoi inozemnoi ukrainskoiu. [Practice of translation from English: A learner's guide to tutorials and independent study for students of the First (Baccalaureate) Level of Higher Education, Speciality "035 Philology", Specialization "035.041 Germanic Languages and Literature (Including Translation), English as Major 1", EP "Translation from English and Second Foreign Language into Ukrainian"]* Odesa: vydavets Bukaiev Vadym Vasylovych. s.p. [in Ukrainian].
10. Nedbailo K. M. (2009) *Transpozysiiia chastyn movy v perekladi z anhliiskoi movy na ukrainsku (na materialy khudozhnikh tekstiv). Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata filolohichnykh nauk. Spetsialnist 10.02.16 – perekladoznavstvo. [Part-of-speech transposition in English-to-Ukrainian translation (based on literary texts). Synopsis for thesis for the Candidate Degree in Philology. Speciality 10.02.16 – Translation Studies]* Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. 20 p. [in Ukrainian].
11. Ostapenko S. A., Herasymenko O. Yu. (2024) *Zastosuvannia hramatychnykh transformatsii v ukrainskomu perekladi opovidannia "Holubyi karbunkul" A. K. Doila. [Application of grammatical shifts in the Ukrainian translation of "The Adventure of the Blue Carbuncle" by A. C. Doyle]* *Naukovi zapysky. Serii: Filolohichni nauky*, 3 (210). 15–223. [in Ukrainian].

30. Skrylyuk S. V. (2015) Mekhanizmy neolohizatsii u khudozhnomu perekladі. [Neologization mechanisms in literary translation] *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 2. 157–170. [in Ukrainian].
12. Skrylyuk S. V. (2014) Transferentsiia u perekladі. [Transference in translation]. *Nova filolohiia*, 63. 98–102. [in Ukrainian].
13. Smirnova Ye. S., Cherednichenko H. A. (2011) Anhliiska mova: navch.-metod. posib. [English: A learner's guide] Kyiv, NUKhT. 180 p. [in Ukrainian].
14. Sovietna A. V., Lisun O. V. (2016) Hramatychni transformatsii pry perekladі amerykanskykh ta brytanskykh zaholovkiv na ukrainsku movu. [Grammatical shifts in translating American and British newspaper headlines into Ukrainian] *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia Perekladoznavstvo ta mizhkulturna komunikatsiia*, 5. 44–47. [in Ukrainian].
15. Stavchuk N. V. (2021) Analiz transformatsii u perekladі movnykh odynyt i konstruksii iz emotsiino-ekspresyvnym zabarvlenniam (na materialі tvoriv Reia Bredberi). [Analysis of shifts in the translation of language units and constructions with emotive and expressive colouring (based on Ray Bradbury's works)] *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Zhurnalistyka*, 32 (71). 291–295. [in Ukrainian].
16. Fokin S. B. (2007) Pryiom transpozysii v perekladі z ispankoi na ukrainsku: obiektyvnyi ta subiektyvnyi aspekty. [Transposition technique in Spanish-to-Ukrainian translation: Objective and subjective aspects]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 2 (22). 144–150. [in Ukrainian].
17. Yarovenko L. S. (2021) Teoriia perekladu: metod. posib. [Theory of translation: A learner's guide] Odesa: vydavets Bukaiev Vadym Viktorovych. 88 p. [in English].
18. Borys D. P. (2022a) Onomastic aspects of translation: Theory and practice / Onomastychni aspekty perekladu: teoriia i praktyka. Navch. posibnyk. Kyiv: Vydavnychi tsestr KNLU. 108 p. [in English].
19. Borys D. P. (2022b) Sociocultural aspects of translation: theory and practice / Sotsiokulturni aspekty perekladu: teoriia i praktyka. Navch. posibnyk. Kyiv: Vydavnychi tsestr KNLU. 92 p. [in English].
20. Chesterman A. (1997) Memes of translation: The spread of ideas in translation theory. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 219 p.
21. Gudmanyán A. G., Sydoruk G. I. (2007) Basics of translation theory. Part II: Lecture Synopsis. Kyiv: NAU. 114 p.
22. Guerra A. F. (2012) Translating culture: Problems, strategies and practical realities. *Croatia Science Journal of Literature, Culture and Literary Translation: Art and Subversion*, 1 (3). 1–27.
23. Hervey S., Higgins I. (1992) Thinking translation: A course in translation method: French to English. London / New York: Routledge. 272 p.
24. Laver J., Mason I. (2018) A dictionary of translation and interpreting. S.l. Retrieved from https://www.academia.edu/37923697/A_Dictionary_of_Translation_and_Interpreting.docx
25. Molina L., Albir A. H. (2002) Translation techniques revisited: A dynamic and functionalist approach. *Meta: Journal des Traducteurs*, 47 (4). 498–512.
26. Pym A. (2016) Translation solutions for many languages: Histories of a flawed dream. London / Oxford / New York / New Delhi / Sydney: Bloomsbury Academic. 281 p.
27. Talaván N. (2016) A university handbook on terminology and specialized translation. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia. s.p.
28. Vinay J.-P., Darbelnet J. (1995) Comparative stylistics of French and English. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 358 p.

Дата першого надходження статті до видання: 28.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

